

*A természetvédelem
lehetőségei a térségben*

„A vadregényes táj rövid időn belül értelmetlen
és unalmas lesz, ha nem lép fel a természet
végtelen színpadán az ember...”
Márai Sándor

Nyitó gondolatok

Az évezredek során az ember természethez való viszonya folyamatosan változott. A kezdetben szoros kapcsolat, a természettel való együttélés idővel átalakult, egyre nagyobb mértékben kezdték használni javait, amely legtöbbször a természetes megújulási folyamatoknál nagyobb mértékű volt. Az ipari forradalommal induló gépesítés, a népességszám növekedése egyre nagyobb arányú természetes terület átalakítását kívánta.

Ma már nagyon kevés természetes élőhely található bolygónkon. Megőrizzük az emberiség jövőbeni fennmaradása érdekében egyre fontosabb. A 19. század második felétől a különböző nemzetek egyre több energiát fektetnek közvetlen környezetük védelmére, jogszabályok határozzák meg a környezet- és természetvédelmi célokat, feladatokat, amelyeknek a megvalósítását többszintű intézményrendszer segíti valamennyi országban.

A Kerka völgy térsége Magyarország egyik legtermészetesebb állapotú vidéke, természetközeli állapotú rétjeivel, erdőivel, a számos ritka, védett fajjal a Kerkában, melyek tiszta vízű élőhelyen találják meg életfeltételeiket. A domboldalakkal, völgyekkel, árnyat adó erdőkkel tarkított vidék természeti értékeinek, élhető környezetének fennmaradása az itt élők felelőssége.

Jelen kiadvány egy többrészes sorozat részeként az ökológikus vidékfejlesztéshez kapcsolódó jó példákon keresztül szeretné ösztönözni a magánszerveleteket, intézményeket, önkormányzatokat, civil szervezeteket, és a vállalkozásokat a Kerka völgy természeti értékeinek és kulturális örökségének megőrzésére.

Fejlesztési lehetőségek és természetvédelem

A 2007-2013 időszakra vonatkozóan valamennyi kistérségnek, szervezetnek meg kell határozni stratégiai céljait a fejlesztésekre vonatkozóan. A programtervek kidolgozását a vidék élhető környezetének hosszú távú fennmaradása érdekében a fenntartható fejlődés – például az erőforrások szükséges mértékű használata, a természeti értékek megőrzése – elveit figyelembe véve javasolt kidolgozni.

A Kerka völgyben élők az egyik kitörési pontnak a turizmust tekintik, melynek tudatos fejlesztésért a 2004-2006-os időszakban több idegenforgalmi területtel kapcsolatos programot indítottak civil szervezetek és önkormányzatok (pl. „Hagyományok háza a haranglábak földjén” Látogató Központ). Ennek eredményeként a látogatók részére ma már számos szabadidő eltöltésére alkalmas programot tudnak kínálni a szolgáltatók a különböző túra ajánlatoktól –bakancsos, lovas és kerékpáros is – kezdve a kulturális programokig.

A térség másik jelentős ágazata a mezőgazdaság, melynek nagy hagyományai vannak, kisebb-nagyobb gazdaságokban foglalkoznak növénytermesztéssel és állattenyésztéssel, ahol sok lakosnak nyújtanak munkalehetőséget. Nagyobb ipari tevékenységhez szükséges erőforrások hiányában, illetve ilyen irányú gyárak nélkül a mezőgazdasági termelés gazdaságos fenntartása az itt élők megélhetése miatt is nagyon fontos.

A térség két legjelentősebb ágazatában több olyan alternatív fejlesztési lehetőség van, amelyek a természeti területek és értékek védelmét figyelembe véve indíthatók el, és a térség fejlődéséhez hozzájárulnak gazdaságilag is.

A fenntartható fejlődés az ENSZ Környezet és Fejlődés Világbizottsága 1987-ben kiadott „Közös jövőnk” jelentése szerint a következő:

„A fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen szükségleteit, anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő nemzedékek esélyét arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket”.

A helyi erőforrások hasznosításának elve alapján a fejlesztéseket a természetes környezet meglévő erőforrásaira kell építeni, amelynek a segítségével a biológiai sokféleséget is megőrizhetjük.

Ökoturizmus, mint lehetőség³

A turizmus fejlesztésén belül több területhez kapcsolódóan indíthatunk a kínálat növelésére, a meglévő szolgáltatások javítására irányuló programokat. A Kerka völgy térségének sok évig hátránynak számító hátránya, a határ mentiségből adódó elzártság az elmúlt évtized törekvéseivel összhangban a turizmus szempontjából jelentős előnyt jelent. A három határ közelében – Ausztria, Szlovénia, Horvátország irányába – háborítatlan, természetes környezet maradt fenn, amely értékeivel fiatalok és idősebbek részére egyaránt élményt nyújthat ökoturisztikához kapcsolódó kezdeményezésekkel, mely több szolgáltató számára fejlesztési cél.

A völgy térségének értékét jelzi, hogy a Kerka két partját követő élőhelyeken kívül két nagyobb terület is az Európai Unió Páneurópai Ökológia Hálózatába, a Natura 2000 rendszerbe került besorolásra. A Natura 2000 területek mellett a védelem alatt nem álló erdők, rétek, vizek is fontos szerepet töltenek be a faji sokféleség megőrzésében.

A turizmusfejlesztés, mint a térség egyik lehetséges pontja, összehangolható a természeti értékek megőrzésével, melynek egyik lehetséges módja az ökoturisztikai fejlesztések elindítása.

A kilátópontokról megcsodálhatók a Kerka-völgy értékei - Szécsisziget

Az ökoturizmus követi a fenntartható turizmus elveit, ezt figyelembe véve kialakíthatók olyan turizmusfejlesztési stratégiák, melyeknek elsődlegesen deklarált céljuk az eredményesebb, hatékonyabb természet megőrzési- és védelmi politika és gyakorlat megvalósítása oly módon, hogy közben előnyöket biztosít a területen

élők szociális és gazdasági gondjainak megoldásában is.

Védett területeken a turizmus célja minden esetben csupán a természeti környezet megőrzése, védelme esetleg rehabilitációja, valamint a helyi közösségek életminőségének javítása és a turisták hiteles élményekkel és tudással való gyarapítása lehet.

A turizmus ilyen funkciói a természetvédelem alapfeladataival egybeesnek, hiszen ezek az oktatás-nevelés, képzés természeti környezetünk jobb és közvetlen megismertetése révén attitűdöket értékrendeket változtassunk éppen a hatékony védelem és a megőrzés, a felelős magatartás kialakítása érdekében.

Az ökoturisztikai fejlesztések létjogosultságát az is jelzi, hogy az utazásban való részvétel motívumaként az utóbbi 5-10 évben felértékelődtek az olyan desztinációk, amelyek a még tiszta háborítatlan, romlatlan környezetet kínálni tudják. Egyre markánsabbá váltak az új ismeretek-tudás megszerzésével, a meglátogatott területen a helyi lakossággal közvetlen kontaktusokat biztosító, az aktivitások széles választási lehetőségét kínáló, a terület flóráját, faunáját annak bizonyos területén alapos ismerteket nyújtó turisztikai kínálatok. A Kerka völgyet adottságai alkalmassá teszik a „szelíd” turizmushoz kapcsolódó fejlesztésekre, amely egyben hozzájárulhat természeti és kulturális értékeinek megőrzéséhez is.

Az ökoturisztikai fejlesztési tervek kidolgozásához iránymutatást adhatnak fenntartható turizmus alapelvei:

- Az erőforrások fenntartható használata
- A túlhasználát/túlfogyasztás megakadályozása, a keletkező hulladék csökkentése.
- A természeti és kulturális sokszínűség hosszútávú megőrzése és védelme.
- A turizmus tervezésének integrálása a nemzeti és regionális/helyi tervekbe, környezeti hatásvizsgálatok elvégzése.
- A lokális gazdaság hosszútávú érdekeinek figyelembevétele, mely tartalmazza a környezeti ráfordítások és eredmények elemzését is.
- A helyi közösségek bevonása a tervezési folyamatba, az indulástól a folyamatos működésig, a döntések meghozatalában valamint az előnyök/hasznok megosztásában egyaránt.
- Az összes érdekelt bevonásával együttműködve ésszerű kompromisszumok mentén lehet csak sikeres a természeti és kulturális örökség védelme.
- A folyamatos oktatás, tréning jelentősége minden szinten.
- Felelős a természeti – kulturális - történeti örökség sajátosságait figyelembe vevő marketing.
- Folyamatos kutatás, monitoring, adatgyűjtés és elemzés a negatív hatások kiküszöbölése, valamint a látogatók igényeinek hatékony kielégítése céljából.

Összefoglalóan az ökológiai turizmus, vagy **ökoturizmus** a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan természeti területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz való juttatásával.

Az ökoturizmus célja a területet oly módon megismertetni a vendéggel, hogy a turistaforgalom se mennyiségével, se minőségével ne zavarja meg a helyben élők mindennapjait, és ne tegyen kárt a természeti és kulturális értékekben. Fontos szerepe van a szemléletformálásban is, hiszen a komplex ismeretszerzésen, a térség életének sokoldalú megismerésén keresztül a látogató az ökoturisztikai program mondanivalóját otthoni környezetében válthatja valóra. Ez a szemléletformálás tekinthető az ökoturizmus hosszabb távon is érvényesülő pozitív hozadékának.

Az ökoturizmus a következőkkel jellemezhető:

- Az ökoturisták kis csoportokban, lehetőleg környezetkímélő közlekedési eszközöket igénybe véve érkeznek utazásuk célterületére.
- Az ökoturisták szívesebben vesznek igénybe helyi tulajdonú kisebb szálláshelyeket és éttermeket, helyi termékeket fogyasztanak, költségükkel tudatosan is hozzájárulva a térség fejlődéséhez.
- A térség településeinek meg kell teremteni azokat az infrastrukturális feltételeket, melyekkel az idelátogató ökoturisták megismerhetik a tájképi szépségeket, hamisítatlanul bepillanthatnak a hagyományos életformákba és a jelen kihívásaiba.
- Az ökoturisták fogadásához szükség van a turistaösvények, kerékpárutak és vízi túrázási lehetőségek biztosítására, a falusi szálláslehetőségek kialakítására és olyan környezetvédelmi, természetvédelmi és műemlék rekonstrukciós polgári akciókra, melyekbe a látogatók bekapcsolódva a tevékeny környezetalkítás élményével is gazdagodhatnak.

A megfelelő ökoturisztikai infrastruktúra és szolgáltatások kialakítása a turisztikai terhelést kiegyenlíti, a túlterhelt területek felől a feltáratlan területek felé irányítva az érdeklődőket. Ez a folyamat a térség egyenletesebb fejlődését segíti elő és kitörési lehetőséget nyújt az elmaradott településeknek.

A következő részekben ökoturizmushoz kapcsolódó fejlesztési lehetőségek kerülnek bemutatásra, melyek ötletet adhatnak a Kerka völgyben megvalósítható tervekhez is.

Zöldutak⁴

A „Greenway” - magyarul Zöldút mozgalom, elismert és elterjedt kezdeményezés az Egyesült Államokban valamint Nyugat - Európa országaiban. Olyan kezdeményezés mely a régiók természeti és kulturális örökségét próbálja értékesíteni a fenntartható fejlődés elvei alapján.

A Greenway-ek tulajdonképpen „zöld” hálózatok, melyek példaértékűen ötvözik egy régió környezeti és kulturális értékeinek védelmét, ezáltal elősegítve az illető régió fenntartható gazdasági fejlődését. Ugyanakkor, új oktatási, sporttevékenységi és gazdasági lehetőségeket teremtenek a városokban és falvakban, melyeken áthaladnak.

A zöldút lehet:

- Útvonal, természetes vagy mesterségesen kialakított folyosó, amelyet pihenésre, kikapcsolódásra használnak, általában természeti képződmények, például folyók, völgyek, hegygerincek mentén, vagy utak, folyómedrek, csatornák, túraösvények környékén.
- Adott területen áthaladó, gyalogosokat és kerékpárosokat szolgáló természetes ösvény vagy mesterségesen kiépített út.
- Természeti sáv, amely lakott területeket kapcsol össze történelmi és kulturális emlékhelyekkel, parkokkal, rezervátumokkal.
- Kijelölt összefüggő terület a városban vagy közvetlen környékén, amelyet közparknak, illetve zöldövezetnek minősítettek.

A zöldutak közös jellemzője, hogy természeti folyosók és ember által kialakított, nem motoros közlekedésre szánt utak képezik az alapját, emellett „multifunkcionálisak”, mivel közlekedési, környezetvédelmi és rekreációs célokat is szolgál.

A zöldutaknak fontos szerepük lehet a vidék- és gazdaságfejlesztésben, az életminőség javításában, mivel javítják a közlekedési ellátottságot, összekötik a külső, természeti területeket a várossal.

A zöldutak segítik az egészséges életmódhoz kötődő programok megvalósítását is, hiszen jó lehetőséget kínálnak gyaloglásra, kerékpározásra és még sok más sportolásra. Közelségükkel és könnyű elérhetőségükkel rövidebb túrákra, kirándulásokra is csábíthatja az otthon ülés helyett az embereket.

A lovasok az ökoturizmus támogatói

jelentettek meg kerékpáros és vízi turisztikai kalauzt a Dunakanyarról és az Alsó-Ipolyról, és feltérképezték a térség helyi termékeit.

Összességben a zöldutak a térség gazdaságának fejlődésére is pozitívan hatnak, alternatív jövedelemforrást teremtenek a helyieknek. A zöldutak mentén megtelepedhetnek a turisztikai szolgáltatások, és a turizmus térhódításával a helyi lakosok identitástudata is erősödik, hiszen felismerik, mennyi érték veszi őket körül, és büszkék lehetnek saját örökségükre.

Tanösvény

A zöldutak mentén fontos szerepük lehet a természeti értékek bemutatásában a tanösvényeknek.

A természeti tanösvények tervezett rövid gyalogutak, melyek olyan természetes területeken vezetnek keresztül, ahol a látogató érdekes illetve fontos természeti vagy történelmi jellegzetességeket láthat és érthet meg útikönyv vagy magyarázó jelzések segítségével.

A természeti ösvények célkitűzése lehet az oktatás, a különféle természetvédelmi szempontból lényeges élőhelyekhez és fajokhoz kapcsolódó magyarázat, és ennek segítségével a természetvédelem.

Magyarországon az Ökotárs Alapítvány foglalkozik a zöldút programmal. Az első magyarországi útvonal a Krakkót Budapesttel összekötő Borostyánkő út, amely egy zöld folyosó mentén segíti elő a turizmus és a vidék fejlesztését. A program részeként táblázták ki az Ipoly-völgyi kerékpáros útvonalat,

Az ösvények célja, hogy kellemes tapasztalatot nyújtson természetes és ellenőrzött keretek között, ahol egyszerű jelek segítségével a látogatók megismerhetik a természeti értékeket - fákat, az élőhelyeket és fajokat, a földrajzot, és hogy ezek milyen kapcsolatban vannak az emberrel, egymással és egyéb dolgokkal – vagy geológiai és kulturális örökséget. Az ösvény lehetővé teszi, hogy a látogatók átkelhessenek a természetes területen anélkül, hogy a környezetben kárt tennének.

A természeti tanösvény tervezésekor a legfontosabb szempontok a következők:

- Át kell tekinteni a tájat, hogy megtaláljuk a legkülönlegesebb tulajdonságait.
- A közönség számára megfelelő utat kell kigondolnunk, mely egyszerre szép és biztonságos.
- A létrehozás céljainak elérése érdekében el kell dönteni mit jelöljünk meg és miért a jelzőtáblán.

Egy-egy tanösvény kialakítása után fontos, hogy rendszeresen gondozzuk azt, hiszen élményt csak akkor jelent, ha minden látogató olyan állapotban láthatja, ahogy azt eredetileg megépítettük.

A Kerka völgyben több tanösvény is található. Az Őrségi Nemzeti Park élővilágát, kultúrtörténeti értékeit mutatja be többek között a „Rezgőnyár”, „Sárgaliliom”, „Szomoróczi” vagy a „Töllös” tanösvény, amely utóbbi a Szentgyörgyvölgy és Magyarföld közötti erdőrészen vezet be az érdeklődőket a szájalóerdő csodálatos világába.

Natúrpark²

A zöldutak egyik megvalósulási formájának lehet tekinteni az ún. natúrparkok tájegységeit is.

A természetvédelmi törvény megfogalmazása szerint:

„A natúrpark az ország jellegzetes természeti, tájképi és kultúrtörténeti értékekben gazdag, a természetben zajló aktív kikapcsolódás, felüdülés, gyógyulás, fenntartható turizmus és a természetvédelmi oktatás, nevelés, ismeretterjesztés, továbbá a természetkímélő gazdálkodás megvalósítását szolgáló nagyobb kiterjedésű területe, amely a jogszabályban foglaltaknak megfelelően jön létre.”

Valójában ez egy értékvédő, értékteremtő, a természeti értékek fenntartásán alapuló területfejlesztési együttműködés.

A natúrparkok 1997 óta jelentek meg Magyarországon az európai hasonló szervezetek mintájára, mint új típusú ökoturisztikai szervezetek. Legnagyobb számban Franciaországban alakítottak ki ilyen egységeket, Ausztriában pedig kormány-, illetve tartományi támogatásban részesülnek.

Kialakításuk céljából a magyarországi és szomszédos országbeli önkormányzatok az utóbbi években sorra hozták létre különböző, elsősorban idegenforgalmi célkitűzésekre koncentrálnó társulásaikat – a határmenti pályázati lehetőségek kiaknázásával.

Jelenleg 8 natúrpark van Magyarországon, amelyek az ország területének kb. 5%-át fedik le, a nyolc natúrpark 2005-ben megalakította a Magyar Natúrpark Szövetséget.

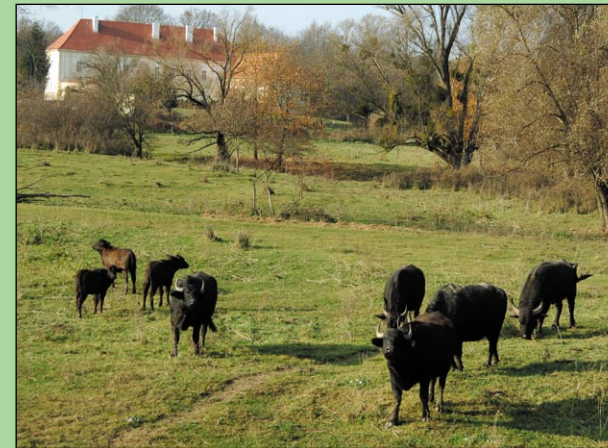
A gyakorlatban a natúrparkok a következő feladatokat töltik be:

- egy üdülésre alkalmas terület rendelkezésre bocsátása - üdülési funkció;
- a jellegzetes kultúrtáj védelme és ápolása - természet- és környezetvédelmi funkció;
- információk továbbadása, közlése a természeti és kulturális adottságokról a régióon belül - képzési, oktatási funkció;
- a natúrpark régió gazdasági körforgásának ösztönzése, ez pedig nem más, mint a regionális területfejlesztési funkció.

A natúrparkok hozzájárulnak a jellegzetes kultúr-, és természeti táj megőrzéséhez. Ugyanakkor a turizmusra is mennyiségi kihatással van, elsősorban az ökoturizmus, falusi turizmus, mezőgazdasági termékekhez kapcsolódó turizmus, egészségturizmus területén. Kiemelkedő lehetőségek rejlenek a regionális fejlesztési támogatásokban a turizmus, mezőgazdaság, ipar területén. A gazdasági struktúra erősödésével, munkahelyek teremődnek illetve mellékes kereseti lehetőségekre nyílik lehetőség. További lehetőségek vannak a környezetvédelmi képzés és nevelés területén. A natúrparkok látogatóit arra motiválják, hogy tudatosan figyelembe vegyék környezetüket, és környezetbarát módon kezeljék azt. Az ismeretátadás élményekkel teli formája ebben elsőrendű fontossággal bírhat.

A Kerka völgyben található a Kerkemete Natúrpark, mely a Phare program támogatásával jött létre. A szécsiszigeti központú natúrpark 55.159 hektár területű és több tájegységet fog össze: az Őrség déli részét, a Gőcsej nyugati és a Hetés magyarországi szakaszát és egy kis részt a Mura balparti síkjából is.

A táj bővelkedik természeti értékekben, területén megtekinthetők a Kerka-völgy értékes élőhelyei az árterek, a vízhez kötődő nedves rétek, legelők természetközeli növénytársulásainak értékes fajai, mint amilyenek az üde, kiszáradó láprétek védett növénye a kornistárnics, a kenyérbél cickafark és a szibériai nőszirm. A natúrpark északi részén még megtalálható a zergeboglár, ez sárgavirágú szubalpin, jégkorszaki reliktum növény. Jól alkalmazkodott az emberekhez az Európa nyugati részéről csaknem eltűnt fehér gólya, mely szinte valamennyi natúrparki faluban költ. A natúrpark központjában a természetkímélő gazdálkodás egy jó példáját mutatja be egy bi-

A Kerka-mente Natúrparkban bivalyrezervátumot hoztak létre

vallyrezervátum. A házibivaly kb. 6000 éve él az ember közelében. Magyarországra a VI. század közepén az avarok hozták be, Somogy és Zala megyében a nagy gazdaságokban tenyésztették. A szécsiszigeti bivalyrezervátum létrehozásának célja a génmegőrzés, a bemutatás, a legelők természeti értékeinek és a tájképi értékeinek meg-

őrzése. Ehhez a Kerka holtága és a körülötte kialakult ingoványos terület megfelelő környezetet biztosít. A natúrpark a biodiverzitás megőrzésében, és a szemléletformálásban is nagy szerepet játszik.

Erdei iskolák

Az erdei iskolák az ifjúsági korosztály környezet- és természetvédelemhez kapcsolódó tudatformálásában játszanak nagy szerepet. A gyakorlati tanulás módszerét alkalmazva természetes környezetben ismerhetik meg a résztvevők az adott tájegységre jellemző kultúrát, épített és természeti értékeket.

Lehoczky János megfogalmazása szerint: „Az erdei iskola az anyaiskola székhelyétől különböző helyszínű, a környezet adottságaira építő többnapos tanulásszervezési forma. A terepi ismeretsz-erzést közös cselekvéshez köti. A tanítás helyszínével szorosan és szervesen összefügg a tananyag, a képességfejlesztés és a közösségi tevékenységekhez kötődő szocializáció.”

Az erdei iskola olyan sajátos tanulásszervezési forma, amelyre jellemző, hogy

- az iskola tantervének integráns részét képezi,
- a megismerés tárgya az erdei iskola helyszínének természeti, épített és szociokulturális környezete,
- a program megvalósítása a tanulók aktív, cselekvő tevékenységére alapoz,
- az ismeretszerzés folyamatát elsősorban kooperatív tanulási technikákra, a projekt módszer alkalmazására építi,
- kihasználja az együttes tevékenységekben rejlő szocializációs lehetőségeket.

Az erdei iskola nem azonosítható valamelyik nevelési területtel. E kifejezés a tanulásszervezésre vonatkozik, nem annak tartalmára vagy módszereire. Az erdei iskolának nem csak az oktatás a célja. a megismerés folyamatát a tanulók érdeklődéséhez, cselekvőkészségéhez, aktivitásához igazítják, s az a természeti, az alkotott és a szociokulturális környezet összetett valóságára épül.

Attitűdformáló ereje akkor van igazán, ha a színhely sajátos atmoszféráját, miliójét sem hagyjuk figyelmen kívül. Ne csak tanítani akarjunk! Az erdei iskola izgalmas játékszín is egyben.

Az erdei iskolai tanulás célja szerint lehet:

- ismeretbővítő;
- képességfejlesztő.

Magyarországon több erdei iskola is működik, a minősített iskolák tanúsítvánnyal rendelkeznek. Lenti kistérségben a GÓ-NA Szabadidő Központban, valamint a Csicsergő Szabadidőközpontban van lehetőség a Kerka völgy értékeinek megismerésére. Előbbi az Őrség határán a környék gazdag élővilágán kívül az őrségi szerves települések építészeti, kulturális értékeihez, valamint hagyományos foglalkozásokat űző mesterek – fazekasok, szöttek készítő – tevékenységeihez kapcsolódó programokat kínál. A Csicsergő Szabadidőközpont a Göcsej szívében csendes, nyugodt környezetben, a jó levegőn kínál túrázási és kézműves programokat az érdeklődőknek.

Megújuló energia út

A természetvédelemhez kapcsolódó lehetőségek mellett egy-egy térség értékeinek megőrzéséhez környezetvédelmi jellegű bemutatóhelyek is kapcsolódhatnak. Akár egy zöldút része is lehetne a külföldi példa alapján a Nyugat-dunántúli régióban kialakított megújuló energia út.

A környezet és ezáltal az élőhelyek védelme szempontjából fontos a megújuló energiák széleskörű megismertetése helyi szereplőkkel a környezettudatos szemlélet kialakítása érdekében.

A környezet védelme és a környezeti erőforrásokkal történő fenntartható gazdálkodás szempontjából fontos a megújuló energiák széleskörű megismertetése, a korszerű környezettudatos szemlélet kialakítása, a környezetvédelmi technológiák elterjedésének elősegítése és az energia költségkímélő, hatékony és környezetbarát felhasználásának megismertetése egyre inkább előtérbe kerüljön. Meg kell mutatni, hogy a fenntartható jövő elérhető és ehhez minden egyes egyén hozzá tud járulni.

Megújuló energiaforrásnak akkor nevezünk egy energiaforrást, ha a hasznosítás során nem csökken a forrás, a későbbiekben ugyanolyan módon termelhető belőle energia. Például a Nap ugyanúgy fog sütni a későbbiekben, függetlenül attól, hogy most hasznosítjuk-e a napenergiát vagy sem. Ellenben az autók által elégetett benzin nem termelődik újra, előbb-utóbb elfogynak a világ olajkészletei, amelyből az üzemanyagot is előállítják.

A megújuló energia útvonal mentén számos bemutató állomás szemlélteti, hogy milyen lehetőségekkel lehetne az energiákat hasznosítani. A külföldi példa nyomán megvalósított program osztrák, szlovén és magyar területen áthaladó 12 útvonalat foglal magába, amelyeken összesen 32 bemutató állomáson ismerhetjük meg a megújuló energiák felhasználását.

A megújuló energia út egyik állomása - Szentgyörgyvölgy

Zala megyében az egyik ilyen helyszín Dötkön található, ahol olyan környezetbarát házat ismerhetünk meg, amelynek minden része természetes anyagokból épül, napkollektorból és fagázósító kazánból nyeri energia szükségletét, a nem háztartási és ivási célú vizigényt pedig - mosogatás, wc-használat, zuhanyozás, takarítás - esővízgyűjtő-tisztító berendezés elégti ki. A Kerka völgyben is megtekinthetünk megújuló energiát termelő szolgáltatót. A szentgyörgyvölgyi szabadidőközpontban napkollektor rendszerrel hasznosítják a nap energiáját.

Mezőgazdaság a természetvédelem szolgálatában ¹

A természeti környezettel legerősebb kapcsolatban lévő ágazat tevékenységei összehangolhatók a környezetében lévő értékek megőrzésével. A természetvédelem és a mezőgazdaság egymásra utaltsága elkerülhetlenné teszi a két terület összehangolását, a termelési és fogyasztási célú környezethasználatának rendszerének átalakítását.

Az Európa Tanács Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Bizottsága a két terület összehangolási lehetőségére tett javaslatot tanulmányában. E szerint a fenntartható fejlődés, a fenntartható vidékfejlesztés megvalósításához többek között olyan - tájanként megvalósuló - kristályosodási góccokra van szükség, amelyek a táj gazdálkodásával kapcsolatos innováció húzóerői, kiugázó központjai lehetnek, ezek az ún. **Ökológiai Tájéközpontok**.

A központok céljai és jellemzői:

- Ökológia szemléletű, a fenntarthatóság elveinek megfelelő, a specifikumokra, helyi sajátosságokra építő rendszerek létrehozása.
- A helyi tudás alkalmazása, erősítése a fenntartható fejlődés érdekében.
- A természetvédelem, a mezőgazdaság és a turizmus összhangján alapuló fenntartható-ökológikus vidékfejlesztés, amely
 - alkalmas a biológiai sokféleség megőrzésére;
 - a népesség megtartása mellett a természeti- és kultúrtáj megőrzését, környezetkímélő hasznosítását helyezi középpontba.
- A keletkező termékek feldolgozását és értékesítését végző vállalkozások, szövetkezők kialakulásának segítése. A kisméretű elsődleges feldolgozó tevékenységek központjai.
- Közösségszervező, -fejlesztő tevékenység és a közösségfejlesztéssel elválaszthatatlanul együttjáró helyi kultúra megfelelő befolyásolása.
- Génmegőrzés, biológiai alapok megőrzése:
 - extenzív gyümölcstermesztés;
 - gyógynövények bemutatója, mintakertje;
 - őshonos háziállatok tartásának újbóli elterjesztése;
 - őshonos termesztett növényfajták újbóli elterjesztése;
 - vadon termő növények minél szélesebb spektrumú hasznosítása.
- Helyi tradicionális kis-mesterségek életre hívása és támogatása.
- A fenntartható turizmus elterjesztése és fejlesztése. Kiemelt terület: öko- és agroturizmus.
- Megújuló energiaforrások hasznosításának bemutatása, megismertetése, terjedésének elősegítése.
- Ökológikus építészet bemutatása, elterjesztése.

Emellett még számos természet- és tájértékekhez kapcsolódó tevékenységet vállalhat fel egy központ.

A Nyugat-dunántúli régióban ilyen központ a Dötki Vidékfejlesztési és Ökológiai Tájéközpont, amely a térség és a régió fenntartható környezettechnológiákat bemutató, fejlesztő, ökológikus építészetet prezentáló és természetvédelmi tevékenységet végző központja.

A táközponthoz hasonlóan, de általában csak egy-egy környezetvédelmi területet ölelnek fel az ökológiai központok is. Az „öko” elnevezés alapfeltétele a gyönyörű érintetlen természeti környezettel való szoros együttélés és a természetes eredetű építőanyagok felhasználása.

Magyarországon nagyon csekély a megújuló energiaforrások használata a környező országokhoz képest. Elsősorban pályázatokkal szeretné az Európai Unió és a Magyar Köztársaság elérni, hogy az embereket ösztönözzék a megújuló energiák hasznosítását.

Nagypáliban a megújuló energiaforrások felhasználás növelésének ösztönzésére hozták létre a Megújuló Energiaforrások Innovációs ökoközpontját. A pályázati forrásból létrehozott központ célja, hogy ausztriai és magyar mintaprojektjeiken, tréningjeiken, gyakorlati tanácsadásokon keresztül bemutassa, hogy milyen eredményeket lehet elérni az egyes technológiák alkalmazása során. Ezzel szeretnék ösztönözni az embereket, hogy csak ki kell használni a természet adta lehetőségeket, ami által a vállalkozások, családok csökkenthetik az energiaköltségeit.

Napjainkban általánosan elfogadott, hogy a korábbi évtizedekben, a mezőgazdaságban kialakult iparszerű termelés – jelentős műtrágya és vegyszer használat – súlyosan rombolja a környezetet. Ezt erősíti a kevésbé ellenőrzött élelmiszer adalékok bizonytalan hatása. Ennek hatására megjelent az egészséges élelmiszerek és az egészséges környezet iránti igény, melyet az ökológiai gazdaságokban előállított termékekkel elégíthetünk ki.

Az **ökológiai gazdálkodás** szemléletének középpontjában a természet megóvása, az ember és környezet közötti összhang megőrzése, helyreállítása áll. Az iparszerű élelmiszer előállításával szemben mellőzi a környezetünkre és egészségünkre veszélyes anyagokat, technológiákat (pl.: műtrágyázás, gyomirtó szerek, génmanipuláció, ionizációs besugárzás, hormonkezelés stb.). Magyarországon az ökológiai termelés szabályozása megfelel az EU-s és nemzetközi szabályozási normáknak.

Az ökológiai gazdálkodás kezdetei az 1970-es évekre vezethetők vissza. Napjainkban a mezőgazdaság legdinamikusabban fejlődő területe. Magyarországon a mezőgazdasági területének több mint 2%-án folyt 2004-ben ökológiai gazdálkodás.

Az ökológiai gazdálkodás a következő előnyökkel járhat:

- az Európai Unió piacok a minőségi magyar ökotermékeket korlátlanul befogadják,
- a mezőgazdasági termelés környezetszennyező hatása csökken,
- a vidéki foglalkoztatást növeli, esélyt ad a kevésbé versenyképes gazdaságok túlélésére,
- csökken az élelmiszerek okozta betegségek, allergiák aránya,
- magasabb ár érhető el (hozamcsökkenés mellett),
- hozzáférhetünk az integrált és ökológiai gazdálkodást ösztönző EU támogatásokhoz.

Ökológiai gazdálkodás növénytermelésben és állattenyésztésben is végezhető, az előállított termékek szigorú ellenőrzési vizsgálatok után megkapják az Biokontroll Hungária Kht. tanúsítványát és a regisztrációs számot, amely bizonyítja a fogyasztók részére az ökotermék minőségét és származását. Bár sokkal több munkát és odafigyelést igényel az ilyen irányú gazdálkodás, hosszú távon a természet és saját egészségünk érdekében is kifizetődik a munka.

A fenti példák és fejlesztési lehetőségek iránymutatást adhatnak térségünkben is hasonló kezdeményezések elindításához, illetve a már megvalósított programok továbbfejlesztésére.

Sikeresek és fenntarthatók csak akkor lesznek azonban ezek a programok, ha más térségekhez képest egyedi kínálatot, lehetőségeket mutatunk be.

Az önszabályozó, tehát egymástól viszonylag független egységekből áll a kistérség, akkor az egységek alkalmassá válnak arra, hogy saját érdekeiket képviselve, független, identitással rendelkező „individumként” lépjenek kapcsolatba más egységekkel. Minél sokfélebb a térség, annál nagyobb mértékű önellátás valósítható meg, annál kiegyenlítettőbb a fejlődés, annál nagyobb a termelés technológiai és piaci biztonsága, és annál nagyobb a térségnek a változó körülményekhez való alkalmazkodó képessége és a más térségekkel való versenyen is így szerepelhet sikerrel.

KAPCSOLÓDÓ JOGSZABÁLYOK

1. A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
2. A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény
3. Közösségi jelentőségű fajok, kiemelt jelentőségű közösségi fajok, közösségi jelentőségű élőhely típusok, kiemelt jelentőségű közösségi élőhely típusok 276/2004. (X. 8.) Korm. Rendelet (201/2006 (X.2.) módosította)
4. mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai követelmények szerinti előállításáról, forgalmazásáról és jelöléséről szóló 140/1999. (IX. 3.) Korm. rendelet
5. A villamos energiáról szóló 2001. évi CX. törvény

HASZNOS INTERNETES OLDALAK

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium – www.kvvm.hu

Magyar Turizmus Zrt. – Zöldturizmus éve - <http://zoldut.itthon.hu>

Magosfa Környezeti Nevelési és Ökoturisztikai Alapítvány oldala az ökoturizmusról - <http://www.okoturizmus.hu/>

Erdei Iskolákról - <http://www.erdei-iskolak.hu>

Tanösvények Magyarországon - <http://tanosveny.lap.hu>

IRODALOMJEGYZÉK

1. KOCSIS, A. 2001. Gondolatok az ökológikus vidékfejlesztésről
2. HORVÁTH, J. Kerka-mente Natúrpark
3. Magosfa Környezeti Nevelési és Ökoturisztikai Alapítvány oldala az ökoturizmusról - www.okoturizmus.hu
4. Ökotárs Alapítvány – Zöldút – vidékfejlesztés – www.okotars.hu

IMPRESSZUM

A kiadásért felel: Lenti Város Önkormányzata

8960 Lenti, Zrínyi u. 4.

Tel: 92/553-900

Készítette a Mészi Fotó Könyvkiadó (Foto Europa Kft.)

Munkatárs: Beke Veronika Rita

www.meszi.hu

„Kerka-völgy kincsei” - SLO-HU-CRO 2006/01 132/HU

„A projekt a Szlovénia-Magyarország-Horvátország Szomszédsági Programban, az Európai Unió és a Magyar Köztársaság társfinanszírozásával valósul meg.”

„A Szlovénia-Magyarország-Horvátország Szomszédsági Program 2004-2006 Irányító Hatósága Szlovéniában: Služba vlade Republike Slovenije za lokalno samoupravo in regionalno politiko”

“Jelen dokumentum tartalmáért Lenti Város Önkormányzata felelős. A dokumentum nem az Európai Unió álláspontját képviseli.”